

УДК 339.727

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВИХ ГРУП ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Процун Н.М.

*Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка,
Київ, Україна
E-mail: protsun_nm@ukr.net*

Проаналізовано дані щодо тлумачення економічної категорії «ФПГ». Досліджено історію становлення ФПГ на основі вивчення досвіду США, Великобританії, Японії, Південної Кореї, країн СНД та України. Виділено проблему слабкої нормативно-правової бази, конкретизовано основні заходи для її розв'язання.

Ключові слова: фінансово-промислові групи (ФПГ), чеболі, кейрецу, сюдани, сателіти, банківський капітал, фінансовий капітал, транснаціоналізація.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

З розвитком нових галузей економіки, а також появою нових напрямлень в бізнесі розповсюдженими стають нові форми об'єднань, які допомагають не лише координації діяльності підприємницьких відносин, але виявляються в практичній реалізації дуже складних, вартісних та довготривалих проєктів в інвестиційній, будівельній, страховій, банківській, інноваційній та інших сферах економіки. Криза, що почалась в 2008 і ще продовжується, показала сильний взаємозв'язок між всіма вказаними вище галузями. Тому з'являються складні за організаційною будовою підприємства: фінансово-промислові групи (ФПГ), альянси, холдинги та інші форми об'єднань, які є за своєю структурою інтегрованими фінансовими, промисловими та бізнес структурами. Тільки таке формоутворююча будова фінансового капіталу допомагає найлегшим чином подолати кризові явища, бо окремо створені фінансові інститути та промислові підприємства є більш уразливими на ринку, що підкреслює актуальність питання створення ФПГ.

Вивченням питання створення та функціонування ФПГ займалися такі науковці, як Вільямсон О., Гелбрейт Дж., Гільфердінг Р., Коуз Р., Маршал А., Норт Д., Сакс Дж., Сміт А., Хікс Дж.

Вивченню питання ФПГ також приділили увагу вітчизняні науковці Лаптев В., Волошенюк В., Кузьмінський В., Литвиненко Н., Мельник В., Мотильов В., Невмержицька Н., Подолян І., Румі Х., Шепеленко О. та ін.

Однак, незважаючи на численність теоретичних досліджень в сфері розвитку фінансово-корпоративних відносин в розвинених країнах процес формування ФПГ у вітчизняній економічній літературі досліджується недостатньо, що підкреслює актуальність написання даної роботи.

Метою даної статті є систематизація понятійного апарату категорії «фінансово-промислова група», аналіз історичних засад формування ФПГ на основі вивчення досвіду таких країн, як США, Великобританія, Японія, Південна Корея, країни СНД

та Україна, адже проведення ретроспективного аналізу дозволить виявити, удосконалити та впровадити найліпші шляхи розвитку таких об'єднань на ринках багатьох країн.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Процес переходу до ринкових відносин в багатьох країнах вказує на ефективність підприємницької діяльності, що переважно обумовлено використанням різних форм господарської співпраці та збільшенням організаційно-виробничих структур суб'єктів, що господарюють, за рахунок участі в статутному капіталі, придбанні акцій інших організацій та підписанні відповідних договорів між організаціями. Тобто пов'язаний зі збільшенням в економіці країн суб'єктів з більш високим рівнем організації господарювання економічно організованих виробничо-господарюючих комплексів (групи підприємств), які створюються з метою досягнення загальних для них економічних або соціально-економічних цілей [1, с.359]. Такі процеси в свою чергу сприяють розвитку фінансового капіталу, що може призводити до виникнення спекулятивних операцій, «квазіекономіки» і керувати господарською діяльністю підприємства, фінансовими потоками, які в великих компаніях мають віртуальний характер. Варіантом вирішення даних проблем можуть стати інтеграція, інституційна підтримка підприємницького взаємозв'язку, злиття промислового та фінансового капіталів, завершеність процесу формування фінансового капіталу, що в свою чергу потребує виокремлення концептуальних елементів його розвитку. Задля ліквідації несистематичного руху потоків фінансових ресурсів і їх переорієнтації на інвестиційно-інноваційний розвиток підприємства та держави необхідним постає формування нового виду об'єднань - фінансово-промислових груп (ФПГ). В світовій практиці їх діяльність засвідчує багатомірність впливу на сучасну економіку, можливості продуктивного впливу на соціально-економічні процеси.

Проведені теоретичні дослідження ФПГ, що існують в зарубіжних країнах, а також аналіз робіт вчених економістів призвели до систематизації моделі цього явища та його оточуючого середовища.

У сучасній економічній науці існує декілька тверджень стосовно тлумачення поняття «ФПГ». Так, Волошенюк В.В. та Литвиненко Н.І. у своїй спільній праці зазначають, що «ФПГ – це форма організації бізнесу, яка утворює диверсифіковану багатофункціональну структуру через об'єднання організацій фінансової та не фінансової сфери і співпрацю з державою. Вона є формою для інтегрованого капіталу, який являє собою об'єднання різних форм капіталу (промислового, фінансового, торговельного, інтелектуального, людського) через співвласність, яка сконцентрована у промисловця та ним застосовується» [2, с.34].

Воробйов Є.М. та Золотухін В.Г. в своїй роботі наводять таке визначення: «ФПГ – це диверсифіковані структури корпоративного типу, утворені в результаті об'єднання капіталів підприємств, кредитно-фінансових та інвестиційних інститутів, а також інших організацій з метою максимізації прибутку і рентабельності, підвищення ефективності виробничих і фінансових операцій,

посилення конкурентоздатності на зовнішньому і внутрішньому ринках», де не враховується національне значення функціонування ФПГ [3, с.261].

Словник законодавчих термінів трактує поняття «ФПГ» як групу суб'єктів господарювання, що перебувають під безпосереднім чи опосередкованим контролем юридичної або фізичної особи (групи осіб), пов'язаних між собою юридичними та господарськими відносинами з метою створення найбільш сприятливого фінансового середовища для реалізації великомасштабних бізнес-проектів і програм, а саме: максимальної концентрації в рамках однієї бізнес-структури економічного потенціалу пріоритетних галузей економіки, формування цінової політики, встановлення максимального контролю за ринком виробництва та збуту продукції та поширення сфери впливу цієї структури на інші галузі економіки [4].

Лаптев В. вивчав холдинги, як одну з форм ФПГ, де досліджував їх як самостійні суб'єкти господарського права, що складається з декількох організацій, для більш правильного оподаткування, ведення антимонопольної регулювання, що може розвивати конкуренцію в галузях промисловості. На його думку: «ФПГ – це сукупність юридичних осіб, що діють як основні та дочірні компанії та повністю або частково об'єднали свої матеріальні та нематеріальні активи (система участі) на основі договору про створення фінансово-промислової групи з метою технологічної або економічної інтеграції для реалізації інвестиційних та інших проектів та програм, що направлені на збільшення конкурентоздатності та розширення ринків збуту товарами та послугами, підвищення ефективності виробництва, створення нових робочих місць» [5, с.33]. Такий підхід ґрунтується на одному з перших актів Російської Федерації, що регулювали створення та функціонування підприємницьких об'єднань, де він охопив всі можливі способи та сфери створення ФПГ. На нашу думку визначення Лаптева В.І. є найбільш ґрунтовним і найбільш доцільним.

На думку Мясниковича М.В., поняття «ФПГ» включає в себе також поняття «ТНК» та являє собою господарську ланку, що функціонує на середньому рівні між урядовими структурами та певними виробниками [6]. Неможна погодитись з таким співвідношенням понять «ФПГ» та «ТНК». Більш правильною буде така логіка: найбільш поширеними за об'ємом різних типів структур є поняття «корпорація», яка може бути національною (в межах однієї держави) та транснаціональною. ФПГ, що є одним з видів корпоративних структур, також може бути національною та транснаціональною. Як наслідок, транснаціональні ФПГ є частиною поняття «транснаціональні корпорації».

Перші фінансово-промислові групи почали з'являтися на рубежі XIX-XX ст. коли капіталізм перейшов в стадію імперіалізму. Найбільшого розвитку вони зазнали при глобалізації світової економіки (кінець XX – початок XXI століть) при інтенсифікації НТП, що призвело до переоцінки спеціалізації та поглиблення конкуренції між суб'єктами господарювання. З появою ФПГ централізація фінансового капіталу проходила горизонтально – кооперувались підприємства однієї галузі. І лише з часом централізація капіталу почала набувати вертикальності. Як наслідок, сучасні ФПГ – це фінансово-індустріально-комерційні комплекси, які є

фінансово-промисловими конгломератами, у яких розвинуті горизонтальні та вертикальні зв'язки між його учасниками.

Історія розвитку та наслідки функціонування ФПГ свідчать, що їх створення – це один із шляхів найперспективнішого розвитку підприємства сьогодні, що може гарантувати стабільність, збільшення прибутків, створення нових робочих місць та більш капіталомістких видів товарів, залучення інвестицій як на підприємство, так і в державу.

За час розвитку господарських відносин фінансово-промислові групи зазнали значних змін. Навіть сучасні ФПГ в різних регіонах мають відмінності. Це залежить від розвитку регіону, держав та підприємств, що входять до складу інтеграційного угруповання, ментальності та розвитку корпоративних відносин [7, с.14]. Так, у германської моделі в формуванні групи спостерігається домінування в акціонерній власності фінансових установ – комерційних банків. У той час в американській моделі (на основі англосаксонського права) характерне домінування промислового капіталу над фінансовим. Цьому сприяв історичний факт – банківським структурам заборонялось до 80-х років ХХст. проводити фінансові операції. Згодом законодавчі органи США переглянули правові обмеження і надали банкам можливість більш ефективно працювати в умовах жорсткої конкуренції. Але традиції залишились незмінними. І фінансовий капітал в наш час знаходиться на другому місці після промислового. Однак обидві моделі мають спільну тенденцію – централізацію управління надфірмовим утворенням фінансово-господарської діяльності учасників групи [8, с.19].

Найбільшого поширення ФПГ набули в розвинутих країнах – США, Японії, Великобританії, Південній Кореї, Німеччині. Існують вони також і в СНД.

Американські конгломерати отримали розвиток в 50-60 роках ХХ ст. Вони не інтегрувались з жодним фінансовим інститутом та були з самого початку дуже диверсифікованими. Загальна ідея створення ФПГ в США полягала в тому, щоб диверсифікувати ризик і таким чином уникнути наслідків від частих змін бізнес-циклів. Однак ідея створення крупних конгломератів отримала значну критику в 70-80 роки. В 1980-х роках загальна кількість ФПГ в США становила приблизно 20 об'єднань.

Однією з форм концентрації капіталів в США сьогодні є холдинги – це компанії, що володіють акціями одного або кількох банків [9, с. 128]. Найбільш розповсюдженими є фінансово-промислові конгломерати Нью-Йорка, до складу яких входить 50% трастових відділів комерційних банків, 40% активів страхових компаній, 90% усіх інвестиційних операцій банків, брокерських фірм та фондових бірж. Їх загальна чисельність нараховує близько 100 корпорацій і їх частка в економіці країни – 55 – 60% ВВП США, 60% інвестицій та 45% робочої сили. Найбільш відомими є каліфорнійські та техаські промислово-фінансові об'єднання, які спеціалізуються в нафтодобувній, авіакосмічній та банківській сферах. Такі угруповання характеризуються великим ступенем централізації управління фінансово-господарською діяльністю учасників ділової групи. Однак для американської моделі ділової групи (основу становить англосаксонське право) помітне збільшення частки промислового капіталу над фінансовим.

Масштабними та потужними є японські ФПГ. В сучасній економіці Японії є 2 види об'єднань: кейрецу [10] (форма співпраці між банками та компаніями в Японії, яка об'єднує їх зусилля та, таким чином, призводить до економічного прогресу, японський вид вертикального концерну), сюдани (універсальна фінансово-промислова група, де керівництво відбувається на основі циркулярного холдингу).

Кейрецу є об'єднанням 20-30 компаній різних за галузевою приналежністю, які організовані за принципом змішаного холдингу, організованих навколо банку, страхової, торгової або промислової компанії. Орієнтуються на виробництво (вертикально інтегровані) або фінансовий бізнес (горизонтально інтегровані), або на маркетинг. Фінансові інститути виконують головну роль в інтегруванні, фінансуванні та моніторингу ФПГ, а торгова компанія централізує всі зовнішні комерційні зв'язки. Головна фірма контролює фінансову діяльність своїх дочірніх підприємств – підрядників. Підрядники контролюють наступний рівень організації об'єднання – субпідрядників. Найнижчий рівень – сателіти.

Кожний сателіт виробляє вузькоспеціалізовану продукцію. Субпідрядник може замовити дану продукцію тільки у одного виробника. В наслідок цього, головна фірма компанії Toyota Zidosa - Toyota Motor Co має справу тільки з 200 – 250 підрядниками та субпідрядниками. Аналогічна компанія Daimler-Chrysler працює зі 150 000 незалежними компаніями-субпідрядниками. Тому керованість в Японії вище ніж в Європі. Важливими групами є Міцуї (банк «Principal Investments Ltd.», торговий дім – «Міцуї Буссан» та «Томен», виробнича частина – 46 підприємств), Міцубіші (28 великих виробничих підприємств, банк «Токуо-Mitsubishi UFJ»), Сумімото (банк «Сумімото», торговий дім «Сумімото Сьодзі» і 21 промислова фірма), Санва, Фуко, ДКБ. На частку зазначених сюданів ФПГ припадає 14-15% ВВП.

Наступною країною, де розповсюджені ФПГ (чеболі) є Південна Корея. Загальна кількість об'єднань складає декілька десятків (найбільші з котрих «Самсунг», «Деу», «Хенде», «Ел Джі», «Ес Ка Глобал»). Вони контролюють майже всі галузі економіки і виробляють продукцію, що еквівалентна 64% ВВП та 7% експорту. До них входять всі середні та великі промислові підприємства. Головною відмінністю чеболі є залучення сімейного капіталу, але не дивлячись на це, доля сімейних кланів в акціонерному капіталі групи рідко перевищує 50%. Зростання кількості чеболей здійснювалось за допомогою державної підтримки, що стало причиною великої кредитної заборгованості південнокорейських корпорацій та призвело до низької долі власного капіталу у власних активах, що знаходилась в межах від 1,5% у «Хенде» до 15% у «Самсунг». Сьогодні чеболі знаходяться на етапі реструктуризації та реінжиніринга виробництва. Завершуються переговори між чеболями та банками-кредиторами про трансфер боргів в акції філіалів, а також залучення прямих іноземних інвестицій в розмірі приблизно 29 млрд. дол. США.

В Європі холдинги виникли в кінці XIX – на початку XX століть. Першою країною стала Великобританія. Прикладом групи може бути концерн Ротшильда з центральним органом – банківським домом «Ротшильд та син». В подальшому ФПГ з'явилися в Бельгії (концерн Сольве під керівництвом Банкірського дому «Сольве та К» [11, с. 504]).

Створення ФПГ на теренах СНД підкріплене численними багатосторонніми та двосторонніми угодами, що пов'язані з розвитком економічної інтеграції. Указ Президента РФ «Про створення фінансово-промислових груп в Російській Федерації» № 2096 від 05.12.93 став початком формування законотворчої бази фінансово-промислових груп як в Росії, так і в інших країнах СНД.

Основні принципи формування нормативно-правової бази щодо функціонування транснаціональних корпоративних структур в межах СНД зводяться до ряду державних документів. Аналіз процесу створення такої бази свідчить про неефективність розвитку корпоративного сектору. Так, якщо в грудні 1993 – квітні 1994 років ідею створення спільного законодавства в цій сфері підтримували всі 12 держав – членів СНД, підписавши всі документи та провівши їх через внутрішньодержавні процедури, то вже через 3 роки – в 1997 році – Конвенцію про захист прав інвесторів підписали тільки 9 держав, а набрала чинності вона лише в п'яти з них; Угода про регулювання соціально-трудових відносин в транснаціональних корпораціях, що діють на території держав – членів СНД, та Конвенцію про транснаціональні корпорації підписали вже 7 держав (набрала чинності лише в трьох). В подальшому створення спільної міждержавної законотворчості в сфері підтримки корпоративних структур не було розвинуте.

Було укладено численну кількість двосторонніх угод про принципи створення ФПГ. Так, Уряд України має такі угоди з урядами шести країн: Республікою Казахстан (28.03.1994р.); Республікою Білорусь (06.01.1995р.); Республікою Таджикистан (17.03.1995р.); Російською Федерацією – до основних угод відносяться «Про співпрацю в створенні та розвитку виробничих, комерційних, кредитно-фінансових та змішаних об'єднань» (1994р.), «Про створення транснаціональної фінансово-промислової групи з забезпечення експлуатації та ремонту авіаційної техніки цивільної авіації держав – учасників СНД» (1996р.), «Про створення міждержавної фінансово-промислової групи «Інтернавігація» (1998р.); Республікою Узбекистан від 07. 09.1995р.; Киргизською Республікою від 13.10.1995р. В цей час передбачалось створення 40 промислово-фінансових груп і холдингових компаній («Трубтранс», «Формаш», за участю українських компаній – ВО «Хімтекстильмаш», ВО «Фортекс»). Однак проекти не були реалізовані через низку проблем, що були обумовлені розбіжностями в інтересах країн-учасниць; втратою контролю над значною масою капіталу через об'єднання декількох потоків в один, що також могло призвести до залучення тіньових коштів; і нарешті, перебільшення російського капіталу над українським в декілька разів.

У зв'язку зі слабкою нормативно-правовою базою та відсутністю стимулів для розвитку міждержавної економічної інтеграції створення ФПГ в межах СНД має одиничний характер. В 1998 році було підписана Угода про створення першої в рамках СНД міжнародної фінансово-промислової групи (МФПГ) «Інтернавігація», до складу якої ввійшли підприємства Armenii, Білорусії, Киргизстану, Росії, Таджикистану та України. Угода набрала чинності в Білорусії 25.11.1998р. (з дня підписання Угоди), в Armenii – 16.09.1999р., в Росії – 02.06.2000р. МФПГ пройшла державну реєстрацію в органах РФ і на даний момент [12] внесена в реєстр ФПГ (Свідоцтво № 102 від 15.05.2001р.) [13].

В якості основного закону щодо ФПГ для країн СНД на 2011 рік є Закон «Про фінансово-промислові групи» від 30.11.1995 р., який на міжпарламентській асамблеї в Санкт-Петербурзі в лютому 1996 року був рекомендований як базовий. Однак, як засвідчили дослідження, прийняття єдиного Закону «Про ФПГ» в країнах СНД не є обов'язковим, адже в світовій економіці не існує еталонної моделі ФПГ.

В Україні, поруч зі створенням ФПГ, постало питання їх нормативно-правового регулювання. Однак в 90-х роках через парламентсько-президентські протистояння формування бази проходило складно. 27 січня 1995 року видано Указ Президента України про фінансово-промислові групи в Україні, яким було затверджено Положення «Про фінансово-промислові групи в Україні» [14].

Після подолання вета Президента України 5 травня 1996 року вийшов інший нормативно-правовий акт – Закон України «Про промислово-фінансові групи в Україні» від 21 листопада 1995 року [15, с.88], на основі котрого 20 липня 1996 року постановою КМУ №781 затверджено Положення про створення (реєстрацію), реорганізацію та ліквідацію промислово-фінансових груп [16, с.398].

Попри появу нормативної бази, ФПГ до 2001 року в Україні офіційно не існували. 16.05.2001 в постанові КМУ № 547 закріплено створення першої ПФГ в Україні «Титан» задля реалізації Комплексної програми розвитку кольорової металургії України. Пізніше постанова КМУ №1420 від 28 жовтня 2004 року скасувала постанову від 16 травня 2001р. №547, в наслідок чого ПФГ «Титан» було ліквідовано.

9 вересня 2010 року Верховна Рада України визнала таким що втратив чинність Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" та внесення змін до деяких законодавчих актів України" [17]. 1 жовтня 2010 року скасовано поняття промислово-фінансова група за Законом 9 вересня 2010 року № 2522 – VI «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про промислово-фінансові групи в Україні» та внесення змін до деяких законодавчих актів України». За твердженням політиків існування Закону недоцільне, оскільки за весь час створена лише одна ФПГ – «Титан», яка проіснувала 3 роки і саморозпустилась, а також були несправедливими норми, за якими передбачалось існування груп, тому ФПГ офіційно практично не створювались. Однак, в реальності вони є (наприклад, група «Приват», SCM та ін.). На даний момент вирішено не ініціювати створення ЗУ «Про ФПГ», адже існуючий закон про холдинги повністю охоплює діяльність промислових об'єднань [18].

На думку авторів таке рішення є помилковим, адже створення та розвиток таких об'єднань є перспективним напрямом для розвитку підприємств в кожній державі.

В підтвердження думки, існують дані, що в 2011 р. українські ФПГ витратили на придбання активів приблизно 3,4 млрд. дол. США. Не дивлячись на перерозподіл активів за допомогою політичних зв'язків в державі, велика частка все ж була здобута на приватизаційних конкурсах (СКМ) [19].

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження щодо економіко-правового регулювання створення та функціонування ФПГ в розвинутих країнах, країнах СНД свідчить про поступове вдосконалення, пристосування економік країн та їх законодавства до існуючих світових тенденцій. Необхідно зазначити, що такі процеси відбуваються через постійний розвиток світового господарства та міжнародних економічних відносин. Щодо України, то стан ФПГ в державі знаходиться на початковому рівні і не отримує підтримки з боку держави. Не дивлячись на стабільний розвиток таких об'єднань в провідних країнах, доцільність їх створення в Україні ще не взята до уваги.

Результати даного дослідження спрямовані на модернізацію економіко-правового регулювання та виокремлення пропозицій щодо удосконалення законодавства, діяльності фінансово-промислових груп на основі аналізу теоретичних джерел, господарської практики, відповідної нормативно-правової бази та світового досвіду. Дуже важливою є розробка правової та економічної систем країн, що може допомогти їм посилити інтенсивність економічного життя, адже крупні інтеграційні структури (такі як ФПГ) задають вектор розвитку економіки та є основою підтримки стабільності виробництва розвинутих країн.

Список літератури:

1. Хозяйственное право / Под ред. В.К.Мамутова.- Киев,- 2002,- 422с.
2. Волошенко В.В. Сучасна організація ФПГ в Україні та перспективи її розвитку / В.В. Волошенко, Н.І. Литвиненко // Наукові праці ДонНТУ. Серія : економічна. Випуск 31-3. Режим доступу : <http://www.donntu.edu.ua/«Библиотека»/Информационные ресурсы>
3. Воробійов С.М. Перспективи розвитку транснаціональних фінансово-промислових груп на пострадянському просторі / Є.М. Воробійов, В.Г.Золотухін // Вчені записки Харківського гуманітарного інституту "Народна українська академія" [Текст] : научное издание. Т. 9 / Харківський гум. ін-т "Народна українська академія" ; Голов. ред. В.І. Астахова. - Харків : [б. и.], 2003. - С. 261-268.
4. Професійна юридична система Мега-Нау [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.23281.0>
5. Лаптев В.А. Предпринимательские объединения : холдинги, финансово-промышленные группы, простые товарищества / В.А. Лаптев. – М.: Волтерс Клувер. - Монография, 2008. – 94 с.
6. Мясникович М.В. Предпосылки создания финансово-промышленных групп в СНГ и Республике Беларусь / М.В. Мясникович // Проблемы теории и практики управления. – 1994. – №4.
7. Предпринимательское право в XXI веке : преемственность и развитие. – М., 2002. – с. 285.
8. Невмержицька Н.Ю. Проблеми питання створення та функціонування фінансово-промислових груп в Україні / Н.Ю. Невмержицька // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Випуск 35 (Частина II). - 2002. – С.19.
9. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. - 5-е изд., перераб. и доп / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. — М. : ИНФРА-М, 2006. — 495 с. — (Библиотека словарей "ИНФРА-М").
10. Johnson H. J. The Banking Keiretsu. Probus / H.J. Johnson. – Chicago, IL, 1993.
11. Большая советская энциклопедия : в 51т. – Том 22. – М., 1953. – С. 504.
12. Данные Росстата про ООО «Центральная компания МФПГ «Интернавигация» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://pro-demo.fira.ru/search/companies/card.html?mainhash=globalstat1&search_object=company&code=990072

13. Межгосударственная финансово-промышленная группа « Интернавигация» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mfpg.narod.ru/about.htm>
14. Про затвердження положення «Про фінансово-промислові групи в Україні»: Указ Президента України від 27 січня 1995 року // Голос України. – 1995. – 7 лют. (№24). – С.12.
15. Про промислово-фінансові групи в Україні: Закон України від 21 листопада 1995 року №437/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №23. – Ст.88.
16. Положення про створення (реєстрацію), реорганізацію та ліквідацію промислово-фінансових груп : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. №781 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. – №15. – Ст.398.
17. Втрагив чинність Закон «Про промислово-фінансові групи» // Уніан. 09.09.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.net/ukr/news/news-395127.html>
18. Кабмин предлагает отменить закон о ПФГ // Укррудпром [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrudprom.ua/news/Kabmin_predlagaet_otmenit_zakon_o_PFG.html
19. В этом году украинские ФПГ приобрели активы на \$3,4 млрд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korrespondent.net/business/economics/1297728-v-etom-godu-ukrainskie-fpg-priobrel-aktivy-na-34-mlrd>

Процун Н.М. Зарубежный опыт функционирования финансово-промышленных групп и возможности его имплементации в Украине / Процун Н.М. // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: Экономика и Управление. – 2012. – Т. 25 (64), № 1. - С. 154-162.

Проанализированы данные относительно толкования экономической категории «ФПГ». Исследовано историю становления ФПГ на основании изучения опыта США, Великобритании, Японии, Южной Кореи, стран СНГ и Украины. Акцентировано внимание на проблеме слабой нормативной базы, выделены основные шаги для её решения.

Ключевые слова: финансово-промышленные группы (ФПГ), чеболи, кейрецу, сюданы, сателлиты, банковский капитал, финансовый капитал, транснационализация

Protsun N.M. International experience of the financial industry groups activity and possibilities of its implementation in Ukraine / Protsun N.M. // Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. – Series: Economy and Management. – 2012. – Vol. 25 (64), № 1. – P. 154-162.

The article treats information according to the interpretation of economic categories “FIG”. History of FIG, which based on experience of USA, UK, Japan, South Korea, the CIS and Ukraine examples is under consideration. This article describes the problem of ineffectual regulatory framework and proposes the main ways for it solution.

Key words: financial-industry group (FIG), satellite, banking capital, financial capital, transnationalization.

Статья поступила в редакцию 14. 05. 2012 г